

מורח הוזון איש זצוק"ל

◆ נוכח סכנת לימודי האקדמיה אודותם הזהירו ומזהירים מרגן ורבנן רבותינו זצוק"ל ושל"ט"א, מטה 'מוסף שבת קדש' אוזן שומעת לדברי הימים, אותם חולק הגאון רבי אברהם רובין שליט"א אב"ד בד"צ מהרדין – רחובות

וזאת תורת

הג"א רובין שליט"א

ציפור הנפש היהודית

היה זה כאשר הרב וולף מנצח את עצמו עומד בפני אחד האתגרים היותר קשים בתחום הרוחני. בפני הסמינר לבנות, עמדה הבקשה ללמד את נושא הפסיכולוגיה. רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל, שהיה לו ידע מוקדם בתחום זה, עמד מול דילמה לא פשוטה: מקצוע זה, בשונה משאר המקצועות הטכניים, נוגע לציפור הנפש – תרתי משמע של היהדות. והשאלה הייתה איך ניתן ללמד את התחום בלא להחשף אל התומרים המקוריים של מעצבי הפסיכולוגיה המודרנית, אשר פגעו בגלג גסה ביסודות האמונה ויסודות התורה.

הג"א רובין שליט"א קיים אז שיחות עם הרב וולף זצ"ל, בהם העלה הג"א רובין מצדו את הסכנות הכרוכות בלימוד מקצוע זה. אי אן, שיתף אותו הרב וולף ברקע שעמד מאחורי הוצאת הספר, וגילה שאת אבני הדרך המהוקצעות סיתת והניח לא אחר מאשר מרן בעל ה'חזון איש' זיע"א. הרב וולף סיפר להג"א רובין על ההנחיות הברורות אותן מסר מרן זיע"א, על הדרך כיצד למסור את הנושא הרגיש בפני בנות ישראל. את הערותיו הללו חולק עמנו הג"א רובין שליט"א, מתוך רצון שהרבו ידעוהו פסיכטיבה לזהירות הנדרשת בכל הנוגע ללימודי אקדמיה והעברת ידע לתלמידים.

וכה סיפר הרב וולף: "נכנסתי אל מרן זיע"א עם חששות כבדים, כיצד ניתן בכלל לצלוח מטרה כזו של לימוד והעברת מקצוע זה שהפסיכולוגיה המודרנית שלחה בו את זרועות הכפירה וניתרץ ערכי המסורת והתורה. מרן ה'חזון איש' זיע"א שרטט לי את הציד ארוותו יש להשתית את ההוראה הזו, איך צריך לבנות את כל המערך של לימוד הנושא. הוא אמר שהדרך צריכה להיות הוראה על דרך השלילה, לשלול את דרך הפסיכולוגיה המודרנית, אך כמובן שכאשר שוללים דבר צריך לדעת מה שוללים, ולשם כך יש להביא, כלאחר יד, את אותם מקורות, ולהאיר את הטעות שבאותן גישות מוטעות, לאור דברי חז"ל ואמרות רבותינו ז"ל".

לצורך כך כינס הרב וולף זצ"ל סדרה רחבה של פרקים – אשר רובם הועברו על ידו בשיעורים בסמינר אל הספר המיוחד 'תורת הנפש'. ואכן, הספר מילד בניו בצורה כזו שהוא מציג את שלילת אותן דעות

+ הרב גרשון טברסקי +

מסגרות לימודי האקדמיה אודות בזמננו מעבר לכל פינה. רבותינו מרגן גרולי ישראל זצוק"ל ושל"ט"א הזהירו ומזהירים על הסכנה הטמונה בהן לקרושת העם כולו. על רקע לימודים רוחיים סכנות אלה, אנו מנישים כאן פינה היסטורית, אותה מגליל באוזנינו הגאון רבי אברהם רובין שליט"א, אב"ד בד"צ מהרדין ברחובות, מערות אישית.

סיפור הרברים מעלה את הניחוח הישן והענוג של מה שאפשר לבנות כ"היישוב הישן" של בני ברק. הלא הוא הגרעין ההולכי, שהשפעתו על התפתחות המסגרות הציבוריות בארץ כולה – הייתה רבה ומכריות. באורח מעניין, דווקא העיר החדשה והמתהווה הפכה להיות הצינור הרוחני דרכו עברו 'חומרי העיצוב' של היישוב המתפתח בכל פוזרות הציבור החדרי, מרחב השפעה שלא פסח גם על ירושלים, שמבחינה זו מנצח את עצמה עם כלים לא מספיקים מול ההתפתחות המורחבת של הציבור החדרי.

הגאון רבי אברהם רובין שליט"א, אשר דמותו מוכרת מאד מתחום הכשרות, מנצח את עצמו – כאברך צעיר הנמנה על לומרי 'כולל חזון איש' בבני ברק – שותף להתרחשות הנוגעת לתחום החינוכי דירקטי, שכמרכזה עמד המתנגן רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל מייסד הסמינר הוותיק לבנות בעיר 'בני ברק'.

הוצאת

◆ הוא משחזר ידיעה היסטורית, סביב הופעת הספר "תורת הנפש" של המחנך הגדול רבי יוסף אברהם וולף זצ"ל, מנהל ומייסד הסמינר לבנות בכני ברק, על ההוראות שקיבל מאת מרן החזון איש זיע"א, על הדרך והתנאים להכשרת והעברת המסרים העדינים

◆ ברוך שמסר עולמו לשומרים

הגראי וולף זצ"ל, מנהל הסמינר

הנפש

מוטעות והכשתן, תוך הרגשת הסכנה שבהן להיקון האדם והמירות, מול דברי חז"ל ורבותינו כמו הרמב"ם והרשב"א ועוד.

שלא תהפוכנה את הדף!

ממשיך הגראי רובין שליט"א ומספר: רא"י וולף זצ"ל שב הוציג בפני מרן החזון איש זצוק"ל שאלה נוספת: הספר "תורת הנפש" לכשעצמו לא יספיק כדי להבחיר את הנשוא. בכדי להעביר את המסרים ואת התכנים, יש להעמיד ולהכשיר מורות שתכרנה את החומר לעומקו, וכך תוכלנה להעביר אותו באופן מבוקר אך מקצועי. משכך, ומטבע הדברים, המורות הללו צריכות להיושף לחומרים הויזואליים, בכדי להבין את עקרונותיהם – ולדעת לשלול אותם. מרן הסכים עם השאלה, והורה לו שייקף שתי בוגרות ששמעו ממנו שיעורים בנושא, ועליהן יהיה מוטל ללמוד את החומר באופן מקיף. אלא שהוא הורה שעליהן לעמוד בשני תנאים: האחר, רמה גבוהה בלימודים. והשני, 'ראת שמים'. לאותן בוגרות נבחרות, הורה מרן החזון איש, יש להגיש את הספרים הנצרכים, עם סימונים ומראי מקומות מכוונים ומדויקים לציטוטים הנצרכים, כאשר עליהן מוטל שלא להפוך את הדף לקרוא מעבר למסומן... לשם כך – אמר מרן החזון איש זיע"א – נדרש התנאי השני שהן תהיינה יראות שמים.

הרבר מלמד אותנו – אמר הגראי רובין שליט"א – ער היכן הייתה ההקפדה והזהירות על חשיפה לרעות פסולות ומקורות זרים. הגראי וולף זצוק"ל הוסיף ואמר שאחד כך הוא נכנס אל מרן נאב"ד בייסק זיע"א ושח לו את השאלה והוראת מרן החזון איש זיע"א, מרן נאב"ד בייסק זיע"א שמע ושתק, והיה בכך כדי ללמד על הסכמתו. שכן כאשר היו לו השגות הוא היה אומר אותן, ואילו השתיקה משמעותה הסכמה. אם זאת, הוסיף בצדקתו רא"י וולף זצ"ל ואמר, שהיות ואותן בוגרות עומדות כבר ברשות בעליהן, תלוי הרבר בהסכמתם.

כאן ממשיך הגראי רובין שליט"א ומספר, "נכנסתי לשאול את מורי ורבי האדמו"ר מסלונים זצוק"ל, האדמו"ר שמע והשיב על אתר, 'הרי זו שאלה של 'כלל ישראל', אל לך להיכנס לנושא, הנח זאת לטעם זקנים'... כמובן שעשינו כאשר צונו".

הוא ממשיך ומספר, כי הרב וולף זצ"ל הביע את האפשרות שהרשויות לא יכירו בכך כשיטת לימוד, אך הוא סמך ובטח על הוראותיו והרבותיו של מרן החזון איש זיע"א ובאמת העניין עבר בשלום. אירע פעם שהגיע מפקח מטעם הרשויות, הוא ישב כשישיר והתבטא "אינני מבין מדוע נחשבים דברים אלו ל'פסיכולוגיה'..." אך הרבר לא מנע מהסמינר להמשיך להורות בדרך זו.

נשמת ישראל – חלק אלוך ממעל

הגראי רובין שליט"א פורש את חזונו על אותה הנחה של מרן החזון איש זיע"א, אותה 'רוח הקודש' – כפי שהוא מגדיר, שנראתה בבית מדרשו, אודות אותה ררך הוראה בפסיכולוגיה שהנחה את הרב וולף זצוק"ל: "כאשר אנו מעמידים את הסותרת של הפסיכולוגיה, היא כבר טמונה בשם של הספר 'תורת הנפש'. זה איננו שם אקראי, אלא שם שבא להציג את המבט שלנו על החכמה הזו. הפסיכולוגיה המודרנית מגיעה מתוך ניתוח עיוור של כוחות האדם, היא לא מקבלת את האדם כיצור מרוכב ונעלה, אלא כיצור חייתי שמנוהל ומנווט על ידי יצרים ותכונות פנימיות וניתן לבית אותו.

"ואילו הגישה שלנו, של התורה, מגיעה ממקום אחר לחלוטין. האדם הוא בריאה מרוכמת חלק אלוך ממעל, שנשמתו חנוכה מכיסא הכבוד, אדם שכל הבריאה היא עבורו, עבור ישראל שנקראו 'ראשית' והתורה שנקראת 'ראשית', אלא שהתוכנה שלנו היא לשלוט בכוחות המפריעים לנו, אותם כוחות אינם המוח שלנו אלא להיפך – מפריעים שיש לסלקם. במילים אחרות, הפסיכולוגיה יכולה להתיימר להגדיר את האדם – במושגים שלה, אבל הספר מכיל המשך בעמוד 32

החזון איש אמר שהדרך צריכה להיות הוראה על דרך שלילת הפסיכולוגיה המודרנית. אך כמובן צריך לדעת מה שוללים, ולשם כך יש להביא, כלאחר יד, את אותם מקורות, ולהאיר את הטעות שבאותן גישות מוטעות, לאור דברי חז"ל

מעשר כהלכתו

• רפאל ישראל •

שאל אביך ויגדך: בעבר הלא רחוק, בפרט בערים מעורבות כאשר אבי המשפחה היה חוזר מהירוקן השכונתי או מהשוק העירוני, ידעו הכל כי אין לגשת בפירות והירקות עד שייטלו מהם תרומות ומעשרות כהלכתם, ורק לאחר מכן בני המשפחה אכלו מהפירות לשבע נפשם. אכן, בשנים האחרונות כאשר דרא, וגופי הכשרות המהודרים כבר מעשרים כרין את הפירות והירקות, כך שהקונה מקבל פירות וירקות מעשרים, ללא שום חשש.

התפיסה הזו, שדומה שקנתה שביטה אף בקרב רובם של בני התורה ויראי ה' המדרקקים בהלכה, מתערערת קמעא בשיחה אותה אנו מקיימים עם הגאון רבי שאול רייכנברג שליט"א, מרבני בית מדרש להלכה בהתיישבות ואחראי על 'קרן המעשרות'.

את השיחה פותח הגר"ש רייכנברג בהצגת מקורות ומקראות, בה מתואר כי מצוות הפרשת מעשרות כבר קיימה בידי האבות הקדושים. אצל אברהם אבינו נאמר (בראשית י"ה, כ') "ויתן לו מעשר מכל" ופירש רש"י שנתן למלכי צדק מעשר לפי שהיה כהן. אצל יצחק אבינו נאמר (בראשית כ"ו, י"ב) "וימצא בשנה ההוא מאה שערים", ופירש רש"י שאומר זה היה בשביל מעשרות, (עיי' שם בפשי' חמ"ב ובספרינו). ועד כדי כך היתה חשיבות המעשרות בביתו של יצחק אבינו, עד שעשו ביקש למצוא הן בעיני אביו כששאלו "כיצד מעשרים את התבן ואת המלח". ואצל יעקב אבינו נאמר בפרשתנו (כ"ח כ"ב) "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך".

[אגב הוא מציין דבר מעניין, שאצל אברהם ויעקב המעשר מתייחס לרכיש ולבקר שהוא דין מעשר כספים, ואילו אצל יצחק המעשר נאמר על מעשר תבואה. וייתכן שהסיבה היא שיצחק אבינו ישב במקומו ולא עבר ממקום למקום כאברהם ויעקב, וכנראה היו לו יותר שדות ותבואה מאשר צאן ומזון].

השגחה סבוכה ומורכבת

■ המציאות היא שברוב ענייני הכשרות המזון אנו סומכים ללא חשש על ההשגחה וההכשרים המהודרים, ואילו בהפרשת תרומות ומעשרות יש כאלו הגוהרים ומפרישים בביתם למרות ההכשר המהודר. מה הכסיס להנהגה זו?

הסיבה הפיקטית והפשטה היא, שתרומות ומעשרות זה דבר שאפשר

להקנו בנקל, במידה ולא נעשתה הפרשה או שהיא נעשתה שלא כהלכתה, בשונה משאר תיקוני המזון, כשחיטה וכד', שאם היתה תקלה בכשרות המזון, הקונה כבר לא יכול לתקן בביתו, ואין דנים אפשר מאי אפשר.

אך בנוסף ישנן סיבות עיקריות והלכתיות המעוררות את הצורך לשוב ולעשר בבית. ראשית, משום שההשגחה על הפירות תרומות ומעשרות כהלכתן זו מלאכה קשה וסבוכה הרבה יותר משאר תוצמי הכשרות.

משום שברוב ענייני הכשרות תפקוד המשגיח הוא בדרך כלל לעקוב שהיצרן או היבואן משתמשים אך ורק במוצרים וזמרי גלם שהבר"ץ אישר להם, כך שתפקיד המשגיח הוא רק לפקח שלא מרמים ונאמנים להוראות. לעומת זאת בהפרשת תרומות ומעשרות צריך המשגיח לעשות מעשים בפועל. אמנם גם כשחיטה ובריקה של בשר ועופות תפקיד ההשגחה הוא גם בקום ועשה, אך כשחיטה יש סדר קבוע ותוכנית עבודה קבועה, ועל כן החשש לתקלות מועט יחסית.

לעומת זאת בתרומות ומעשרות, בין אם זו הפרשה כהנות ובין אם זו הפרשה במחסן סיוטנאי, על המשגיח לבדוק דברים רבים כגון: איזו סוגי פירות הוא צריך לעשר, וצריך לדקק שלא יחמיץ בין הארנובים שבערמה אף מין. וכן צריך לוודא איזו כמות יש מכל מין, ולאחר מכן לשקול יותר מאחר ממאה ולא פחות מהמשקל של כל מין עבור הפרשת המעשרות. יכול בפירוש לקרות שהמשגיח לוקח פחות מאחוז - אחר ממאה, אם משום שהיתה טעות בחישוב הכמות שצריך לעשר, או שהיתה טעות בכמות שלקח למעשר.

בפרט אמורים הדברים במחסן סיוטנאי גדול, שכל הזמן נכנסות ויוצאות משאיות עם פירות מסוגים שונים, דבר המצריך פיקוח ומעקב צמוד אלו פירות וכאילו כמות נכנסו ויצאו, ובמחסנים הגדולים אין יום הדיומה בכמותו ובסוגיו לחברו. [בפ"ט ברור שלטו - הוא מוסף בנימה רצינית - שאנשים עסוקים תוך כדי עבודתם בשיחה בפלאפונים, והדבר גורם לחוסר ריכוז, והמשימה הופכת לקשה שבעתים]. גם לאחד מכן, כשאומרים את נוסח ההפרשה עצמה צריך לדקק ולא לטעות באף מילה, כיוון שכל טעות מקלקלת את ההפרשה.

■ ובהנחה שהמשגיח בדק ודקק בסוגי הפירות ובכמותם, האם פתרנו את כל החששות?

הניסיון מוכיח שעדיין ייתכנו תקלות נוספות. משום שכיום לוקחים לתרומה ותרומת מעשר מהפירות הגדולים, היות ואסור לטוהנים לאוכלם בטומאה והם נאכרים, ועל כן מותר להפריש מהפירות הרעים.

◆ וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֵּן לִי עֵשֶׂד אֶעֱשֶׂרנָו
 לָךְ. ◆ הגאון רבי שאול רייכנברג
 שליט"א, אחראי 'קדן המעשרות'
 של 'בית מדרש להלכה בהתיישבות',
 מתאר בשיחה ל'מוסף שבת קודש'
 את המכשלות המצויות בעולם הפרי
 והירק הסיטונאי, מה שמעורר את
 הצורך להחמיר ולשוב ולעשר את
 הפירות והירקות אחרי רכישתם, בכדי
 לצאת מספקות שונים ◆ וגם: שו"ת
 בענייני תרומות ומעשרות המצויים
 כיום ◆ עשד בשביל שתתעשד

רייכנברג, "יש רברים שגדלים בתוך גבולות ארץ ישראל הוורדים על פי ההלכה, ויש שגדלים במקומות מסופקים, וכאשר מגיעה איתו תוצרת ממקומות שונים - על המשגיח לברוק ולעמוד על המשמר שאת היותר מאחד ממאה שלוקח בשביל תרומה גדולה ותרומת מעשר, יקחו מן החיוב ודאי על החיוב ודאי ולא מן הספק. כך גם את הנוסח שאומרים בשביל לקבוע את המעשר ראשון והמעשר שני בצד צפון ובצד דרום של שאר הפירות, צריך להגיד באופן נכון שיהיה אותו צד של החיוב, ולא בפטור על החיוב ולא בחיוב על הפטור".

"כמו כן צריכים לוודא שאין מפרשים מפרדות נטע רבעי, או מתוצרת שגדלה אצל נכרי שפטורה מתרומות ומעשרות - על תוצרת שחייבת במעשרות".

בעל נפש יחמיר

■ ואחד שווידאנו שהמעשר הוא מחיוב על החיוב והפירות ראוים למאכל ומאותו המין, האם אנחנו יכולים להיות דוגיעים שההפרשה כדון?
 לכאורה יש להקשות, הלא להפריש יכול רק הבעלים של הפירות או שלוחו, וכדי שהמשגיח ויכל להפריש עבור הבעלים צריך שהבעלים ימנה את המשגיח לשליח, אך לא די בכך שממנו בתחילת עבודתו, כי כלפי הפירות שלא קיימים הרי זה שליחות לדבר שלא בא לעולם, והבעלים לא נמצא כל חזקן כדי למנות את המשגיח לאחר שהתוצרת הגיעה לבעלותו. ובהכרח, שאנו סומכים על כך שההפרשה היא זכות לבעלים שיוכל לשווק את הפירות ככל מקום, וזכין לאדם שלא בפניו וזכיה מטעם שליחות. והנה הרמ"א פסק (בסימן שכח) שמועילה זכיה בהפרשת חלה וה"ה בתרומות ומעשרות, אך כבר כתב הקצות התושב' (ח"פ רמב) שיש בזה מחלוקת בראשונים, ועל כן ודאי שיש מעלה גדולה להפריש שוב בבית, לאחר שהפירות והירקות הם שלו בודאי, ואז יצא ידי חובת ההפרשה לכל השיטות.

בנוסף ישנם מקומות שהסוחרה כבעלות נכרי (כבעלה גמורה, ולא רק שיש לגי מניה בסוחרה), והתוצרת גדלה אצל יהודים, כך שהיא חייבת בתרומות מעשרות, וגוי אינו יכול למנות שליח, והיאך המשגיח יכול להפריש? והפתרון הנכון במקרה זה, הוא לערוך הסכם בין המגדל היהודי לנכרי בעל התוצרת, שהתוצרת עוברת לבעלות הנכרי רק אחרי הפרשת תרומות ומעשרות, והדבר מחיוב הסכם שתקף הלכתית, ומחייב קבלת שליחות להפרשת תרומות ומעשרות מהמגדלים. [הוא

אך כל זאת כתנאי שהפירות הגדועים יהיו ראוים למאכל, שכן פירות שאינם ראוים למאכל לא חייבים בתרומות ומעשרות. ומצד שכן הפירות שלקחו למעשרות יהיו גם פירות רקובים שלא ראוים כלל למאכל, ומחשבים אותם כפירות ראוים ומפרישים מהם, ויוצא שמפרישים מפטור על החיוב.

היה מפעל שהכינו עבור המעשרות פירות המעורבים עם פסולת, ובמקרה שכזה צריכים לשער כמה יש מהפירות הראוים וכמה פסולת, ומצאנו טעויות בחישוב שלא היו הפירות הראוים בכמות המספיקה למעשר.

גרגרים ועידים, וקליפות נושרות

הגר"ש רייכנברג מוסיף ומספר על תקלה שנמצאה בהפרשה של אחד מנצי הכשרות:

"נהוג בהפרשת תרומות ומעשרות של 'חומס' (ארכוס), לקחת גרגירי חומס שבורים וקטנים שיוצאים כמיון. היה מי שעורר שיש גרגירים שהם קטנים בגלל שהפסיקו לגדול לפני שהגיעו לשליש גידולם, והם כלל לא חייבים בתרומות ומעשרות. ואכן בירדנו אצל מומחים האם הגרגירים קטנים בגלל שהפסיקו לגדול, ואף שלחנו למעבדה שתנסה להגביט את גרגירים הקטנים. עד שקיבלנו את התוצאה איזה גודל של גרגיר אינו צומח משום שהפסיק את גידולו לפני הבאת שלישי.

עם הגתונים האלו יצאנו לברוק בכמה כתי מיון לקטניות. באחד מבתי האריות שנמצא תחת הכשר מהוורד, ברקנו שק שהיה מיועד לתרומה ותרומת מעשר, שחישבו שיש בשק (אחרי קיזוז הפסולה) כ-50% חומס שיכולים לשמש למעשרות. ולאחר שמיינו את כל מה שבשק הוורדנו את הגרגירים הקטנים של גידול פחות משלישי, ומצאנו שהיה שם רק 45 אחוזים של חומס שאפשר להפריש עליו תרומות ומעשרות, כך שההפרשה לא תקינה. כמובן שמכאן ולהבא נזהרו בזה".

"מקרה נוסף אירע במפעל של שימורי תירס, שהשתמשו למעשרות ביותר מ-1% מקליפות הנושרות מהגרגירים, ויש הסוברים שהקליפות של התירס כשהן לעצמן אינן ראויות לאכילה, ואי אפשר להפריש מהן מעשרות. כמובן יש המפרישים על רסק עגבניות מהקליפות של העגבניות, וגם שם לכאורה הקליפות אינן ראויות לאכילה".

בעיה נוספת היא שאלות של הפרשה מפטור על חיוב, או הפרשה ממדרגת חיוב נמוכה על דרגת חיוב גבוהה. "לדוגמא" ממחיש הגר"ש